

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Toimittajan työtapojen muutokset YLE Oulussa

Kehittämistutkimus 80-luvulta tähän päivään

Heidi Hannukainen

Kulttuurialan opinnäytetyö
Viestinnän koulutusohjelma
Medianomi (AMK)

TORNIO 2011

TIIVISTELMÄ

Hannukainen, Heidi 2011. Toimittajan työtapojen muutokset YLE Oulussa. Kehittämistutkimus 80-luvulta tähän päivään.

Toiminnallinen opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kulttuuriala. Viestinnän koulutusohjelma. Sivuja 34. Liitteet 1.

Tutkin opinnäytetyössäni muutoksia, jotka ovat muuttaneet toimittajien työtapoja. Lisäksi tutkin, miten nämä muutokset ovat vaikuttaneet toimittajan työarkeen. On myös mielenkiintoista tietää, mitä mieltä toimittajat itse ovat muutoksista. Tutkimuskohteena on YLE Oulun maakuntatoimitus, jossa olin työharjoittelussa kesällä 2011 yhteensä kolme kuukautta.

Opinnäytetyöni tutkimusaineisto koostuu kolmesta osasta: puolistrukturoidusta teema-haastattelusta, lähdekirjallisuudesta ja etnografisesta osallistuvasta havainnoinnista. Työharjoitteluni aikana olin osa työyhteisöä, jossa sain kokemuksen nykyisistä työkäytännöistä. Haastattelujen kautta sain mielipiteitä muutoksista. Lähdekirjallisuuden kautta sain tutkittua asiaa yleisemmältä kannalta. Lähdekirjallisuuden ja haastattelujen välillä huomasin ristiriitaisuuksia.

Tutkimustuloksessani päädyin, että suurin muutos toimittajien työskentelytavoissa on digitalisoituminen. Editointilaitteiden, tallennusvälineiden ja lähetyjärjestelmien muuttuminen helppokäyttöisemmiksi on mahdollistanut juttujen versioinnin lisäksi vaatimuksen toimittajien moniosaamisesta. Nykyään televisiojuttua varten ei tarvita erikseen äänittäjää, kuvaajaa ja toimittajaa, vaan toimittaja voi yksin tehdä jutun alusta loppuun itse.

Huomasin tutkimuksessani myös sen, että toimituksen työntekijät eivät ole tyytyväisiä sosiaalisen median ja internetin toimivuuteen. Sosiaalisesta mediasta ei ole tullut vuoro-vaikutuksen välinettä toimituksen ja lukijoiden välille, vaan eräs toimittaja luonnehtii sosiaalista mediaa ”lynkkausmediaksi”. Internetissä työntekijöitä haittaa uutisten hajanaisuus, keskeneräisyys ja liiallinen määrä. Lisäksi uutisjuttujen versioimiseen ei aina riitä aikaa ja tekijöitä.

Asiasanat: työtapojen muutokset, kehittämistutkimus, digitalisoituminen, YLE Oulu

ABSTRACT

Hannukainen, Heidi 2011. Changes in reporters' working practices. Development research from the 1980's to this day.

Bachelor's Thesis. Kemi-Tornio University of Applied Sciences. Business and Culture. Degree Programme of Media Arts. Pages 34. Addendum 1.

I studied in my Thesis changes in reporters' working practices and how these changes have impacted on reporters' daily working routines. It is also very interesting to know what reporters think about the changes. The target of the investigation is YLE Oulu editing office where I conducted my practical training for 3 months in summer 2011.

The research material for this Thesis consists of three parts: semi-structured theme interviews, literature, and ethnographic participating observation. In my practical training I was a member of the work community and I acquired good experience of the current work practices. By interviews I received good opinions concerning changes in working practices and methods. With literature I researched the topic of this Thesis on a holistic level. I detected contradictions between the information from the interviews and from the literature that I consulted.

My research results suggest that the main change in reporters' working methods is digitalisation. The fact that the editing equipment, recorders and transmission systems have become user-friendlier has enabled story versioning and emerged the requirement of reporters' multiple skills. Today, to make a television story a separate recorder, cameraman and reporter are not needed since reporters can make a story from the beginning till the end by themselves.

I also found out that editing offices' employees are not satisfied with the functionality of social media and the Internet. Social media has not become a means of interaction between the readers and editing office, and a journalist interviewed for this Thesis characterizes social media as a "lynching media". When working in the Internet, employees are bothered by the fragmentation and high volumes of news. In addition, there is not always enough time and employees for versioning news stories.

Key words: changes in working practice, development research, digitalisation, YLE Oulu

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 YLE OULU	7
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	9
3.1 Tutkimusmenetelmä	9
3.2 Haastattelu	9
3.3 Tutkimusaineiston keruu ja luokittelu	10
4 KEHITTÄMISTUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	12
5 TYÖTAPOJEN MUUTOKSET 80-LUVULTA NYKYPÄIVÄÄN.....	14
6 MUUTOKSET JA NIIDEN VAIKUTUKSET.....	19
6.1 Digitalisoituminen	19
6.2 Moniosaaminen	20
6.3 Versioiminen	21
6.4 Internet.....	23
6.5 Sosiaalinen media.....	26
7 TULEVAISUUS	28
8 POHDINTA	30
LÄHTEET	32
LIITTE	34

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoitus on tutkia, minkälaisia muutoksia toimittajan työ on kohdannut vuosikymmenten aikana. Konkreettisesti analysoin muutoksia YLE Oulun maakuntatoimituksessa, jossa olin työharjoittelussa yhteensä kolme kuukautta kesällä 2011. Pohdin myös lähdekirjallisuuden avulla, minkälaisia muutoksia journalismi on Suomessa kohdannut viimeisen neljänkymmenen vuoden aikana. Tavoitteenani on tutkia ja löytää ongelmia nykyisistä käytännöistä ja esittää kehitysideoita.

Mielenkiintoni tätä aihetta kohtaan heräsi ennen työharjoitteluni alkua, kun sain tietää, että Oulun toimituksessa on muutama vuosi sitten siirrytty yksintyöskentelystä parityöskentelyyn takaisin, mutta meitä opetetaan koulussa nimenomaan yksintyöskentelyyn. Minua alkoi kiinnostaa, miksi Oulussa palataan vanhaan työskentelytapaan? Haluan myös tietää, minkälaisia muutoksia toimittajan työssä on ollut vuosien aikana. Kun ymmärtää hieman historiaa ja taustoja, uskon että silloin ymmärtää paremmin miksi tällä hetkellä toimitaan näin.

Olin työharjoittelussa YLE Oulun maakuntatoimituksessa kesällä 2011 yhteensä kolme kuukautta. Tämän jakson aikana tutustuin nykyisiin työkäytäntöihin ja tapoihin. Harjoittelun aikana sain tehdä kaikenlaista toimittajan työhön liittyviä töitä eri välineisiin, kuten nettiin, radioon sekä televisioon. Radion pitkistä päivittäisjutuista versioin uutisia nettiin, televisioon ja radioon. Olin myös erilaisissa rooleissa esimerkiksi toimittajana, kuvaajana sekä editoijana. Minulla kertyi siis kolmen kuukauden ajalta laaja tietämys nykyisistä toimintaperiaatteista ja toimintamalleista, joita voin hyödyntää lähdetekstien ja haastattelujen pohdinnassa.

Osallistuvalla havainnoinnilla on suuri merkitys opinnäytetyössäni. Työskentelin toimituksessa kuten muutkin toimittajat. Välillä sain kokea sen, mitä pienoinen kiire tarkoittaa ja miten paljon vaikuttaa omaan jaksamiseen se, miten paljon työtehtäviä jaetaan toimittajien kesken. Pidin koko työharjoittelun ajan oppimispäiväkirjaa, jonne kirjasin joka päivä omat tunnelmat ja tehdyt työt.

Opinnäytetyötäni varten haastattelin toimituksen jäseniä tuottajista toimittajiin. Tein kysymyspatteriston, jotka esitin jokaiselle haastateltavalle. Jokaiselle haastateltavalle tein hieman erilaisia aiheeseen liittyviä kysymyksiä. Esimerkiksi tuottaja oli aloittanut

työt Oulun toimituksessa tämän vuoden aikana, joten häneltä en kysynyt Oulun toimitukseen liittyvästä historiasta, vaan esimerkiksi toimitustyön tulevaisuudesta. Toimituksessa pidempään työskenneiltä toimittajilta sen sijaan sain hyviä tietoja toimituksen historiasta ja työtapojen muutoksista.

Jaottelen opinnäytetyössäni käsittelemäni asiat ensin kronologiseen järjestykseen, mitä muutoksia vuosikymmenten aikana YLE Oulun toimituksessa on tapahtunut. Tämän jälkeen alan käsitellä toimittajan työkäytäntöjä muuttaneita asioita ja ilmiöitä yhden kerrallaan.

On eri asia kertoa journalismin murroksesta kuin toimittajan työnkuvan muuttumisesta. Toki nämä kaksi asiaa liittyvät yhteen, mutta esimerkiksi pelkästään kriisijournalismi on ollut paljon puhuttu aihe, joka on kokenut muutoksia esimerkiksi Kauhajoen sekä Joke-lan surmien jälkeen. Keskityn kehittämistutkimuksessani nimenomaan toimintatapoihin ja siihen, miten juttuja saadaan aikaiseksi.

Tulevaisuutta kukaan ei osaa kertoa, mutta valotan opinnäytetyössäni hieman, miten Oulun toimituksen työntekijät arvelevat tulevaisuuden muuttuvan jatkossa. Lisäksi kehitystutkimuksessani pyrin antamaan vastauksia löytämiini ristiriitatilanteisiin ja ongelmiin.

2 YLE OULU

Yleisradio (YLE) on julkisen palvelun viestintäyhtiö. Yle tuottaa palveluja ja ohjelmia suomeksi, ruotsiksi sekä saameksi. Julkinen palvelu tarkoittaa sitä, että kaikille kansalaisille asuinpaikasta tai varallisuudesta riippumatta taataan monipuolinen ohjelmatarjonta. Ylen tavoite on olla jokaiselle suomalaiselle rohkea ja luova suunnannäyttävä journalismissa ja kulttuurissa. Riippumattomuus, suomalaisuus, luotettavuus, monipuolisuus ja ihmisen arvostaminen ovat Ylen arvot. Yle on kaupallisesti riippumaton, se tarkoittaa että ohjelmia ei päätitä esimerkiksi mainoksilla. Ylellä on 4 tv-kanavaa ja 6 radiokanavaa. Ylellä on ympäri Suomea 25 maakuntaradiota ja alueelliset tv-uutiset tulevat 8 paikkakunnalta. Uutis- ja ajankohtaisohjelmiston Yle tuottaa pääosin itse. Yle kehittää journalistien ja muiden media-alan ammattilaisten huippuosaamista tavoitteenaan olla alan halutuin työpaikka. Mediaympäristön rakennemuutos on lähivuosina nopeaa. Ylen toimintaympäristö globalisoituu entisestään. Yle kilpailee käyttäjien huomiosta suoraan kansainvälisten toimijoiden kanssa. Suomalaisten median käyttö eriytyy entisestään. Ylen on palveltava samanaikaisesti hyvin erilaisia asiakaskuntia heitä kiinnostavalla tavalla (YLE yhtiönä 2011).

Oulu on yksi Ylen maakuntatoimituksesta. Ylellä on toimituksia 25 paikkakunnalla Hangosta Utsjoelle. Alueellista ohjelmaa tehdään radioon, televisioon ja nettiin. Tuloksesta on paikallisia kuulumisia ja uutisia. Paikallistoimitukset ja Ylen kotimaan toimitus tekevät jatkuvaa yhteistyötä, jotta koko maan tapahtumista syntyisi mahdollisimman kattava kuva (YLE alueet 2011).

Suomen Yleisradio perustettiin vuonna 1926. Ylen maakunnalliset uutis- ja ajankohtaislähetykset alkoivat radiossa vuonna 1968, samana vuonna toiminta käynnistyi myös Oulussa. Alueella oli hyvät valmiudet toiminnan aloittamiselle, sillä ajankohtaista alueohjelmaa oli suunniteltu pitkään ja ohjelma-avustajia oli riittävästi (Jussila 2002, 7).

Oulu on pohjoisin televisiolähetyskeskus lähettävä toimitus. Pohjois-Suomen uutiset tulevat jokaisena arkipäivänä. Tv-uutistoiminta alkoi Oulussa 6.1.2000. Oulun toimituksen lisäksi sisältöä uutisiin tuottaa Kemin YLE Perämeri, Rovaniemen YLE Lappi sekä Kajaanin YLE Kainuu. Oulun toimituksessa työskentelee yhteensä 28 henkilöä. Toimituksen työntekijöiden vaihtuvuus on ollut viimeisen kahden vuoden aikana suuri. Vuoden

2010 alussa aloitti nykyinen maakuntapäällikkö ja uudet uutispäälliköt aloittivat 2010 sekä 2011 vuoden alussa. Uusi tuottaja aloitti työnsä alkuvuodesta 2011.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni pääkysymys on miten YLE Oulun toimituksen työtavat ovat muuttuneet ja miten se on vaikuttanut toimittajien työarkeen. Tätä kysymystä lähdin avaamaan työharjoittelun kautta. Osallistuvan havainnoinnin sekä haastattelujen kautta sain hyvän kuvan nykyisistä työkäytännöistä sekä muutoksista.

Osallistuvalla havainnoinnilla on iso merkitys tutkimustyössäni, sillä kolmen kuukauden työharjoittelun aikana tulin osaksi työyhteisöä ja tutustuin nykyisiin työmenetelmiin. Haastatteluja vertaamalla lähdekirjallisuuteen sekä omiin kokemuksiin syntyi ristiriitoja ja ongelmia aiheista sekä toimintamalleista, mutta aineistosta löytyy myös ratkaisuehdotuksia. Pohdinnassa kokoaan yhteen ristiriitatilanteet ja kehitysideat niihin.

3.2 Haastattelu

Haastattelin yhteensä 6 toimituksen jäsentä uutispäälliköistä toimittajiin. Haastattelut suoritettiin rauhallisessa tilassa kauempana toimituksen hälinästä. Jokainen haastattelu on nauhoitettu ja keskimäärin jokaisen haastattelun pituus on 20 minuuttia. Valitsin haastateltavat tarkoin, sillä halusin mahdollisimman kattavan otoksen. Halusin kuulla erilaisia kokemuksia sekä mielipiteitä eri-ikäisiltä toimittajilta, joilla on erilaiset työhistoriat.

Haastattelut koostuvat kysymyspatteristosta, joissa käsiteltiin pieniä teemoja (kts. liite 1). Kysymyksiä oli keskimäärin jokaiselle haastateltavalle 15, mutta haastattelujen edessä oli usein tarpeen esittää jatkokysymyksiä. Teemahaastattelusta ei voi puhua tapauksessani, sillä osa haastateltavista olivat aloittaneet työt vasta tämän vuoden aikana, joten heiltä en kysynyt esimerkiksi Oulun toimituksen historiasta, vaan enemmän miten toimittajan työtavat ovat heidän mielestään muuttuneet. En myöskään seurannut kirjoittamiani kysymyksiäni tarkoin, vaan haastattelutilanteet olivat enemmänkin keskustelunomaisia. Haastattelutapaani voisi kutsua puolistrukturoiduksi teemahaastatteluksi.

Puolistrukturoidulla teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelumenetelmää, jossa kysymykset on ennalta määrätty, mutta haastattelijä voi vaihdella niiden sanamuotoa. Haastattelukysymykset ovat kaikille samat, mutta vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. Puolistrukturoiduille menetelmille on siis ominaista, että jokin haastattelun näkökulma on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia (Hirsijärvi & Hurme 2001, 47). Käytännössä puolistrukturoidusta haastattelustakin käytetään toisinaan nimitystä teemahaastattelu; esimerkiksi silloin, kun siinä esitetään tarkkoja kysymyksiä tietyistä teemoista, muttei välttämättä käytetä juuri samoja kysymyksiä kaikkien haastateltavien kanssa (KvaliMOTV 2011).

Haastattelujen jälkeen litteroin haastattelut tietokoneelle ja tulostin ne paperille. Tämän jälkeen aloin tutkia haastatteluja siltä kannalta, onko joissakin asioissa ristiriitoja toimituksen sisällä. Lisäksi oli mielenkiintoista tutkia, mitä mieltä toimittajat oikeasti ovat nykyisistä käytännöistä, mitä muutoksia on ollut ja miltä tulevaisuus näyttää. Kaikilla haastateltavilla on anonymiteetti, joten numeroin haastateltavat tekstissä esimerkiksi haastateltava 1 (H1).

3.3 Tutkimusaineiston keruu ja luokittelu

Keräsin kaiken aineiston kesän ja syksyn 2011 aikana. Tutkimusaineistoni koostuu etnografisesta osallistuvasta havainnoinnista, lähdekirjallisuudesta sekä puolistrukturoidusta teemahaastattelusta.

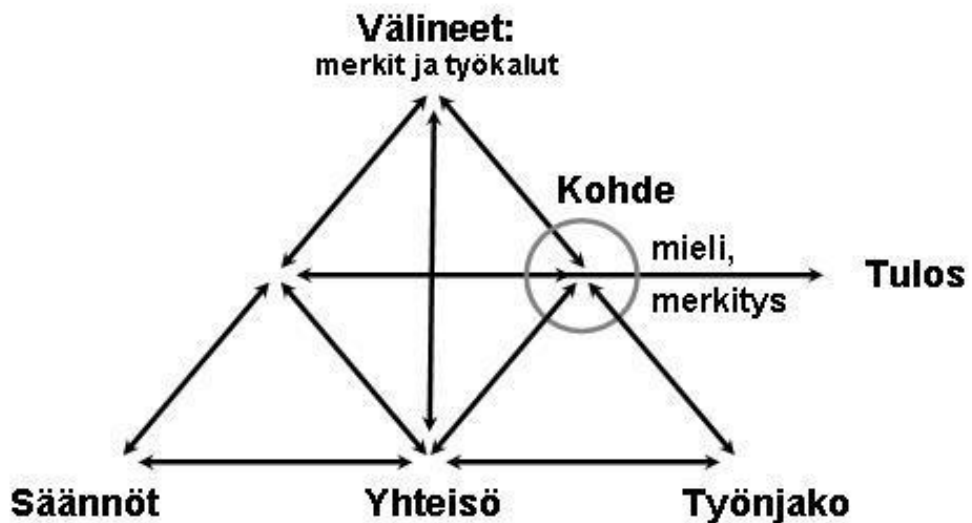
Etnografisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusstrategiaa, jonka tavoitteena on kuvata ja selittää ihmisten toimintaa heidän ympäristössään tai ryhmän jäsenten tulkintoja ja käsityksiä ympäristöstään ja toiminnastaan. Havainnoiminen tapahtuu yleensä fyysisenä läsnäolona ihmisten ympäristössä ja konkreettisissa vuorovaikutustilanteissa tutkittavien ihmisten kanssa (Tutkimusstrategiat 2011). Etnografista osallistuvaa havainnointia ja dokumentointia suoritin kolme kuukautta kestävästä työharjoitteluni ajan. Olin päivittäin osana työyhteisöä, jonka työntekijänä sain kokea, millaista on YLE Oulun toimituksen arki.

Kirjasin muistiin omia havaintoja ja mietteitä toimittajan työstä YLE Oulun päivittäistoimituksessa sekä toimituksen yleisistä toimintatavoista, eli tein aiheesta etnografista

osallistuvaa havainnointia ja niiden dokumentoimista. Osallistuvassa havainnoinnissa onkin tyypillistä, että tutkija osallistuu tutkittavien ehdoilla heidän toimintaansa, ja usein tutkija pyrkii myös pääsemään havainnoitavan ryhmän jäseneksi astumalla heidän kulttuuriseen ja symboliseen maailmaansa (Hirsijärvi & Remes & Sajavaara 1997, 216).

4 KEHITTÄMISTUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Tutkimuksessani pohjustan, mitä muutoksia YLE Oulun toimituksessa on tapahtunut 80-luvulta tähän päivään asti. Pohjustuksen kautta haluan avata näitä muutoksia yhden kerrallaan. Kerron myös, mitä mieltä toimittajat ovat muutoksista ja missä on tällä hetkellä ongelmia. Kehittämistutkimukseni koostuu työharjoittelu kokemuksista, puoli-strukturoiduista teemahaastatteluista sekä lähdekirjallisuudesta.

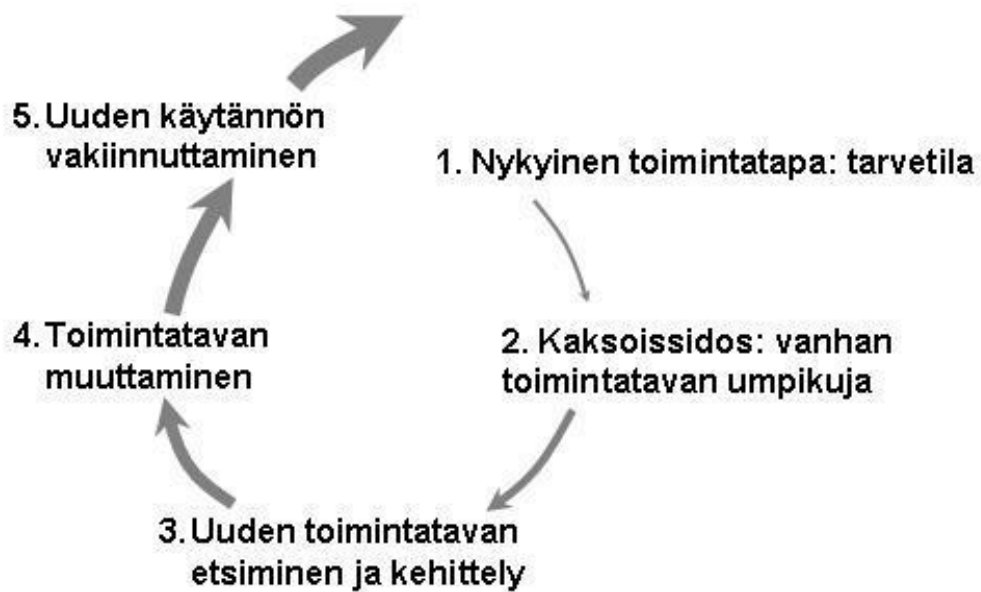
Kuvio 1: Toimintajärjestelmän yleinen malli. (Engeström.)

Kuviossa 1. on eroteltu toimintajärjestelmän eri osat – tekijä, toiminnan kohde, välineet, saman kohteen kanssa työskentelevien työntekijöiden muodostama yhteisö, työnjako sekä toimintaa ohjaavat säännöt – vaikuttavat jatkuvasti toisiinsa ja muokkaavat toisiinsa. (Alm 1993, 43) Tutkimuksessani käsittelen nimenomaan ”työvälineitä” sekä ”työnjakoa”. Nämä toimintajärjestelmän osat käsittelevät nimenomaan toimittajan arkea, jonka muutoksia sekä niiden vaikutuksia haluan tutkia.

Toiminnan ongelmien syvällisten syiden ymmärtäminen ja edellytysten luonti toiminnan uudelleenarvioinnille edellyttää Virkkusen mukaan kolmen toisiinsa liittyvän selvityksen ja erittelyn suorittamista. Kohdehistoriallinen analyysi edellyttää toiminnan kohteen historiallisen kehityksen erittelyä (”miten tähän on tultu?”) (Alm 1993, 30). Tämän kysymyksen avulla olen lähtenyt avaamaan tutkimustani. Haluan osallistuvan havainnoinnin ja haastattelujen kautta avata, mitkä asiat oikeasti toimittajan työelämässä koe-

taan ongelmina. Kokemuksen ja toimittajien mielipiteiden kautta ongelmat avautuvat ja ongelmiin voidaan etsiä ratkaisua.

Opinnäytetyössäni tarkastelen myös lähikehityksen vyöhykettä. Lähikehityksen vyöhyke muodostuu monenlaisista aineksista, toimintajärjestelmän omasta historiasta, nykytoiminnan ristiriidoista, toimintaan vaikuttavista tavoitteista ja säännöistä sekä kehittävästä uuden toimintamallin iduista (Muutoslaboratorio 2011).

Kuvio 2: Lähikehityksen vyöhyke. (Engeström.)

Tutkimukseni kohdistuu osiin 1 - 3. Työharjoittelun, etnografisen tutkimuksen sekä haastattelujen kautta tutkin, mitkä ovat nykyiset työkäytännöt, miten ne vaikuttavat toimittajan työskentelemiseen. Ristiriitoihin ja ongelmiin pyrin saamaan ratkaisun. Toimintatapojen muuttaminen sekä uusien käytäntöjen vakiinnuttaminen ei kuulu tutkimukseeni. Kerron seuraavissa luvuissa YLE Oulun historiasta sekä toimintatapoihin vaikuttaneista muutoksista, kuten digitalisoitumisesta, moniosaamisesta, internetistä ja versioimisesta.

5 TYÖTAPOJEN MUUTOKSET 80-LUVULTA NYKYPÄIVÄÄN

Kuten mikä tahansa työ, myös toimittajan työ muuttuu ja työskentelytavat muuttuvat. Tässä kappaleessa kerron, mitä muutoksia Oulun toimituksessa on tapahtunut vuosikymmenten aikana, aloittaen 80-luvusta vuoteen 2011. Tämä kappale perustuu toimituksen työntekijöiden haastatteluihin. Eräs Oulun toimituksen pitkäaikaisimmista työntekijöistä kertoo vallitsevasta työtavasta 80-luvun alussa.

(H1) ”Jos olet toimittaja, et saa koskea teknisiin laitteisiin, jos olet äänitarkkailija, et missään tapauksessa saa puhua radiossa. Meilläkin talossa saattoi olla äänitarkkailija, jostakin 60-luvulta, tehnyt kohta 30 vuotta radio-ohjelmia, tasan tarkkaan tietää mitä sen ohjelman pitää olla sisällöllisesti ja rakenteellisesti olla, niin se oli vaan tekniikan ihminen. Mutta sitten otettiin joku kadulta repäisty opiskelija, ja se oli toimittaja saman tien. Tässä oli kauhea hierarkia ero. Se kuulostaa naurettavalta nykyään. 90-luvulle puolelle piti tulla ennen kuin tämä alkoi murtua Ylen sisällä, huomattiin, että toiset ihmiset ovat sopivampia toiseen tehtävään ja toiset toiseen tehtävään.”

80-luvulla jokaisella työntekijällä oli tarkasti määritelty työtehtävät, joita ei soviteltu ja muokattu. Myös työryhmät olivat huomattavasti isompia kuin nykyään.

(H1) ”80-luvun alussa, kun tv-uutisia on menty kuvaamaan, uutisryhmä saattoi olla jopa 4-henkinen. On toimittaja joka tekee sitä journalistista puolta, kuvaaja, kameramies ja äänittäjä. Kuvaaja oli sellainen joka päätti mitä kuvataan ja kameramies kuvasi sen.”

Ennen kaupallisten radioiden tuloa, radiojuttujen tekotapa oli äärimmäisen tarkkaa, sakilla ja teipillä tehtyä leikkaamista. Tämä tekotapa muuttui, kun kaupalliset radiot aloitivat toimintansa. Heidän leikkausjälkensä ei ollut niin steriiliä ja tarkkaa. Tästä johtuen myös Yle alkoi tehdä radiojuttuja hieman rennommalla otteella.

(H1) ”Radio-ohjelmien tekotapa oli periytynyt jostain 50-luvulta, että ohjelmassa ei saa olla mitään virheitä, sen pitää olla täydellistä teknisesti. Pieni rapsaus tai jos joku sanoo ”öö”, ja jos se ”öö” olis ollu mukana, se olisi ollut kauheata. Sitten kaupalliset radiot tulivat vaatimattomin, halvemmin laittein, teknistä säröä oli enemmän. Ne kuitenkin valloitti aika monet kuulijat ja sitten huomattiin Ylellä, ettei sen tarvitse olla teknisesti

täydellistä, vaan kyllä se sisältö ratkaisee. Se rentoutti Yleäkin tekemään rennommalla otteella.”

90-luvulla työtehtävät ei määritelty enää niin tarkasti. Suuri mullistus media-alalla on ollut tietokoneiden tulo ja sitä myötä toimitusten laitteiden digitalisoituminen, jonka vaikutukset näkyvät tähän päivään saakka.

(H5) ”90-luvun murros on tätä digiteknologian tuloa, sen jälkeen on yksi kerrallaan menty, ensin tuotanto päässä digitalisoimaan. Nauhurit ovat nykyään digitaalisia, lähetysjärjestelmä on digitaalista, musiikin hallinta on digitaalista, että koko ketju siitä idean kirjaamisesta siihen valmiiksi kuultavaan radiolähetykseen saakka on digitaalista.”

2000-luvulla digitalisoituminen jatkoi paisumistaan. Monimediallisuus ja moniosaaminen kasvoi, koska yksi toimittaja pystyi tekemään yksin saman jutun eri lähetysvälineisiin. Myös Pohjois-Suomen uutiset saivat alkunsa 6.1.2000, mikä muokkasi ja lisäsi toimituksen työmäärää.

(H5) ”Monimediallisuus on viimeisten vuosien ja 2000-luvun uudistus. Siinä on taustalla se, että tuotantotekniikka digitalisoitui ja tietokonepohjastui ja ohjelmien hallinta on tullut mahdolliseksi, että yksi aluetoimittaja voi tehdä oikeasti kaiken alusta loppuun saakka itse ja versioda sen materiaalin nettiin tekstimuotoisena still-kuvan kanssa, radioon puhemuotoisena ja editoida sinne digitaalisesti ääntä, ja sitten televisioon kuvata ja editoida.”

Toimituksen ulkopuolelta tulleet muutokset, kuten digitalisoituminen on johtanut työtapojen muutoksiin. Myös toimituksen sisäiset muutokset ovat vaikuttaneet työtapoihin. Sisäisiä muutoksia ovat olleet johtavassa asemassa olleiden työntekijöiden vaihtuminen. Esimerkiksi maakuntapäällikkö vaihtui 2010 vuoden alussa sekä toimituksessa aloitti uudet uutispäälliköt 2010 sekä 2011. Myös uusi tuottaja aloitti työnsä alkuvuodesta 2011. Tämä on aiheuttanut käytännön työssä muutoksia, esimerkiksi parityöskentelyn määrä on lisääntynyt.

(H3) ”Muutama vuosi sitten oli se tilanne, että meillä Oulussa mentiin jo hyvin pitkälle, että yksin teet kaikki, yksin olet tässä maailmassa. Yhä harvemmin sai kuvaajaa, vaan sä kuvasit yksin. Mutta viimeisen vuoden aikana siihen on tullut selkeä muutos, että pyri-

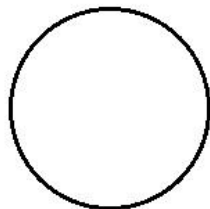
tään tekemään parityönä silloin kun ollaan telkkaria tekemässä. Tässä muuttui päälliköt että siinä on se suurin syy. Tuli sellaisia henkilöitä johtamaan työtä, että he näkevät sen (parityöskentelyn) parempana.”

Oulun toimituksessa on siirrytty yksintyöskentelystä parityöskentelyyn, mutta myös toimituksen toimintamalli on kokenut muutoksen. Kuuden vuoden sisällä on koettu kaksi ääripäätä edustavaa toimintamallia.

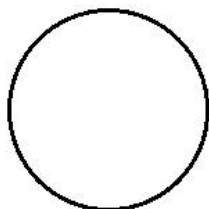
(H5) ”On kaksi ääripäätä, jotka on tässä viiden-kuuden vuoden aikana havaittu toimintamallissa. Aloitettiin tiimityöstä. Tämä tarkoittaa, että aluetoimituksessakin oli jaettu vastuu useammalle ohjelmatiimille ja sillä tiimillä oli kiinteä henkilökunta. Esimerkiksi aamutiimi koostui kolmesta työntekijästä, tuottaja, juontaja ja reportteri. Näillä oli kiinteä lähetysaika ja he itsenäisesti huolehtivat tiimin vastuulla olevasta ohjelmavastuusta. Oltiin tavallaan puhtaassa matalassa tiimiorganisaatiossa.”

YLE Oulu 2005

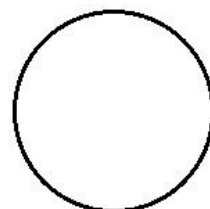
Aamutiimi

Tuottaja

Juontaja

Reportteri

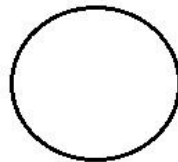
Kuvio 3: YLE Oulun toimintamalli 2005.

(H5) ”Nyt on tullut viimeisen parin kolmen vuoden aikana uusi toimintamalli, joka on haettu toisesta ääripäästä, joka on keskittäminen ja voimakas integroituminen. Tavallaan Pasilassa on koordinoitua ja toimituksen osalta uutispäällikölle on keskitetty kaikki koordinoitua. Ei ole enää tiimejä vaan vaihtelevia työryhmiä, jopa päivittäin ja osapäivittäin vaihtelevilla kokoonpanoilla ja on tällainen tuottaja ja uutispäällikkö vetoinen.

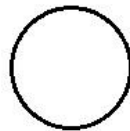
Tämä (toimintamalli) ei ole uusi, se muistuttaa 70- 80-luvun radio uutisten toimintamallia.”

YLE Oulu 2011

Uutiset

Uutispäällikkö

Toimittaja, uutisankkuri,
reportteri...

Kuvio 4: YLE Oulun toimintamalli 2011.

Kuviossa 3 ja 4 olen mallintanut toimintamallien muutoksen vuoden 2005–2011 välillä. Muutokset näiden kahden toimintamallin välillä ovat selvät. Tiimivetoisessa toimintamallissa jokaisen tiimin jäsenellä on omat työtehtävät, jonka työntekijä hoitaa. Tuottaja ja uutispäällikkö vetoisessa toimintamallissa tuottaja sekä uutispäällikkö kertovat toimittajalle päivän työt ja keskustelevat aiheen näkökulmasta toimittajan kanssa. Lisäksi toimittajan työnkuvat vaihtuvat päivittäin esimerkiksi uutistoimittajasta reportterin hommaan. Tähän uutispäällikkövetoiseen toimintamalliin siirryttiin jokaisessa Ylen maakuntatoimituksessa syyskuussa 2010.

Oulun toimituksessa suurimmat muutokset koskevat digitalisoitumista. Kun juttujen tekemisessä käytetyt laitteet ja tallennusvälineet ovat tulleet helppokäyttöisiksi, on tullut mahdolliseksi että yksi toimittaja voi tehdä jutun yksin alusta loppuun. Myös editointivälineet ovat yksinkertaistuneet, joten erillisiä editoijia ei tarvita. Myös toimittaja voi yksin versioda jutut laitteiden helppokäyttöisyyden vuoksi.

Toimituksen työnjaossa on tapahtunut muutoksia. Työnjaossa oli siirrytty enemmän yksintyöskentelyyn. Pari vuotta sitten yksintyöskentely oli viety äärimmilleen, josta ollaan palautumassa parityöskentelyyn. Myös toimittajat eivät työskentele enää tiimeissä, vaan

toimittajat ovat joka päivä hieman eri roolissa, mihin uutispäällikkö ja tuottaja heidät valitsevat.

6 MUUTOKSET JA NIIDEN VAIKUTUKSET

Aikaisemmassa kappaleessa käsittelin kronologisessa järjestyksessä mitä muutoksia YLE Oulun toimituksessa on toimittajan työskentelytavoissa tapahtunut. Toimituksen työskentelytapojen muutoksiin vaikuttavat ulkopuolelta tulevat muutokset, esimerkiksi yleinen murros, kuten digitalisoituminen, tai sisäiset muutokset, esimerkiksi Helsingistä Pasilasta tulee käyttöön uusi toimintamalli. Seuraavaksi käyn läpi ilmiö kerrallaan, jotka ovat vaikuttaneet toimittajan työhön ja työtapoihin ja mitä mieltä toimittajat ovat muutoksista.

6.1 Digitalisoituminen

Digitalisoituminen alkoi 90-luvulla, kun tietokoneet vakiintuivat toimituksiin. Digitalisoituminen tarkoittaa sitä, että esimerkiksi radiojuttua ei enää äänitetä nauhurille, jota leikataan saksien ja teipin kanssa. Digitalisoitumisen myötä radiojuttu nauhoitetaan ensin digitaalisesti nauhurille, jossa se on tiedostona, ei fyysisenä nauhana. Lopuksi juttu siirretään tietokoneelle editointiohjelmalle, jossa materiaali leikataan digitaalisesti tietokoneella.

Sähköisen viestintätekniikan kehittyminen ja erityisesti digitalisoituminen on muuttanut viestinnän luonnetta. Digitaalisen informaation etuna on tallentamisen ja kopioinnin helppous sekä nopea siirrettävyys. Samoja digitaalisia sisältöjä voidaan jakaa erilaisten digitaalisten viestimien kuten tallenteiden (CD-ROM, DVD) ja sähköisten verkkojen (tietoverkot, televerkot, sekä digitaaliset radio- ja televisioverkot) avulla. Esimerkiksi sama radiolähetys voidaan välittää radion, matkapuhelimen tai tietokoneen (internetin) välityksellä. Perinteiset mediat kuten radio, televisio ja lehdet ovatkin siirtyneet yhä enemmän käyttämään digitaalisen median tarjoamia mahdollisuuksia (Tampereen yliopisto. Hypermedian opetus 2011).

Teknologiset muutokset ja digitaalinen kustantaminen on tuonut mukanaan vaatimukset moniosaamisesta, liikkuvuudesta ja jatkuvasta deadlinesta (Helle 2010, 159). Digitalisoituminen on viety hyvin pitkälle Oulun toimituksessa. Huomasin, että jos olet tekemässä esimerkiksi televisiojuttua ja tarvitset radioversiota varten ääntä ja nettiuutista varten kuvan, kaiken tämän pystyi tekemään parin napin painalluksella editointikoneel-

la. Uutiskeikalle ei tarvinnut ottaa erikseen radiojuttua varten ääninauhuria ja nettikuvaa varten digitaalikameraa, vaan kaikki hoitui yhdellä välineellä, televisiokameralla. Myös oman työpisteen tietokoneen ääressä pystyi hoitamaan nettiuutisversion ja editoimaan radiojutut. Digitalisoituminen on helpottanut ja nopeuttanut toimittajan työskentelemistä, mutta tuonut mukanaan myös vaatimuksia nopeudesta ja monien eri tallennusvälineiden hallinnasta sekä versioimisesta.

6.2 Moniosaaminen

Moniosaaminen on tullut toimittajien uudeksi ammattivaatimukseksi osaltaan helppokäyttöisen digitaali tekniikan kehittymisen vuoksi (Jussila 2002, 4). Nykyään toimittajan täytyy olla moniosaaja. Moniosaava toimittaja osaa kuvata videokameralla ja digikameralla, äänittää radiojuttuja, leikata eri editointiohjelmilla, muokata kuvia sekä kirjoittaa nettitekstejä. Moniosaaminen tarkoittaa myös monien eri versioiden työstämistä yhtä aikaa. Samasta aiheesta toimittaja tekee tarpeen vaatiessa kaikkiin välineisiin (radio, televisio, netti, mobiili) oman version. Versioimiseen liittyy vahvasti moniosaaminen, mutta kerron versioimisesta lisää seuraavassa alaluvussa.

Kun toimittajista on tullut alan moniosaajia, on mahdollista että yksi toimittaja voi tehdä uutisjutun alusta loppuun saakka yksin. Tästä johtuen on keskusteltu julkisesti, että syökö yksinpuurtaminen toimittajien jaksamista. Oulun toimituksessa yksinpuurtamisen aikakausi oli muutama vuosi taaksepäin. Vaikka Oulun toimituksen työntekijät ovat moniosaajia, se ei tarkoita kuitenkaan sitä, että jokainen tekisi enää yksin töitä. Vaikkakin ollaan tultu 80-luvun nelihenkisestä kuvausryhmästä siihen, että toimittaja voi yksin tehdä jutun alusta loppuun asti, ei parityöskentelyn tärkeyttä ole unohdettu ja kuopattu. Toimituksen jäsenet olivat samaa mieltä, että kaksi päätä on aina parempi kuin yksi. Pienten televisiohaastattelujen kanssa työparia toimittaja ei välttämättä tarvitse, mutta pidempien tv-juttujen tekemisessä työpari on ehdoton, varsinkin jos uutinen on tulossa samana päivänä ulos ja uutisesta pitää tehdä monta versiota.

(H4) ”Esimerkiksi että sä osaat kaiken, osaat kuvata ja leikata, eihän se todellakaan ole haitta koska silloin voidaan käyttää sujuvasti eri ihmisiä eri rooleissa. Jos on sataskeikkaa, on tosi järkevää että silloin ei lähde kuvaaja ja toimittaja, jos toimittaja osaa kuvata. Kyllähän se joustavoittaa tätä hommaa.”

Moniosaamisessa on hyvät ja huonot puolensa. Hyvät puolet ovat siinä, että esimerkiksi mitä useampi toimittaja tekee yksin juttuja, sitä enemmän juttuja toimitus pystyy tuottamaan. Huonot puolet ovat siinä, että esimerkiksi haastattelua tehdessä tulee mieleen kesken haastattelunkin, että onkohan kamera nyt oikeassa kohdassa ja pysyykö haastateltava kuvassa. Keskittyminen välillä herpaantuu itse asialta. Yksintyöskentelyssä piilee myös se vaara, että toimittajat pusertavat yksin juttujensa ja juttujen eri versioiden kanssa kiireessä, jolloin virheitä saattaa tulla. Toimituksen pitää siis olla varovainen ja miettiä uutiskeikka kerrallaan, että tarvitaanko kyseisessä juttukeikassa toimittajalle kaveria kuvaamaan ja editoimaan, vai selviääkö toimittaja yksin kyseisestä juttukeikasta.

6.3 Versioiminen

Versioiminen tarkoittaa sitä, että samasta aiheesta tehdään eri versio erilaisiin lähetysvälineisiin. Toimittaja tekee radiouutisesta hieman erilaisen version, esimerkiksi muokkaamalla uutisen näkökulmaa televisiouutiseen. Televisioversiossa voi olla eri haastateltava kuin radioversiossa, mutta uutisen pääajatus pitää kuitenkin pysyä samana.

Suomenkielisen radiotoiminnan johtaja Seppo Härkönen linjaakin, että lähivuosina radio panostaa aineistojen ja valmiiden juttujen ristiinkäyttöön. Ristiinkäytöllä eli versioinnilla tarkoitetaan sitä, että samasta materiaalista muokataan erilaisia versioita eri kohderyhmän, kanavan tai välineen tarpeisiin. Härkösen mukaan on suurta tuhlausta lähettää juttu vain yhdellä kanavalla, jos sama juttu tai siitä tehty uusi versio voisi tavoitella toisella kanavalla erilaista kohdeyleisöä (Jussila 2002, 14).

Versioimisesta ollaan toimituksessa montaa eri mieltä. Toiset toimittajat pitävät sitä hyvänä keinona esimerkiksi syventyä omaan juttuaiheeseen, kun taas toiset uskovat versioimisen olevan huitaisemista vähän joka puolelta.

(H4) ”Jos eri versioita pitää tehdä samalle päivälle, niin totta kai siinä tapauksessa kiire on kasvanut. Mutta toisaalta se on sit sitä samaa mitä siitä jalostaa, niin se voi jopa parhaimmillaan parantaa sitä lopputulosta, sillä sitä (juttuaihetta) on vähän enemmän miettiny ja pyörittänyt.”

(H1) ”Ennen oli aikaa suunnitella tekemistään paremmin. Nykyään on hienoa jos kerkee pikasuunnitelman tehdä, ei ehdi paneutumaan yksityiskohtiin. Pitää pystyä äkkiä tekemään paljon, kyllä siinä on sellainen lievä huitaisun maku. Rajallinen resurssi ja siitä jos ruvetaan määrää lisäämään, niin se on laadusta pois.”

En tehnyt kertaakaan työharjoitteluni aikana juttua, joka olisi tullut ainoastaan televisiossa tai radiossa. Radiojutusta tein vähintään version nettiin tai televisioon. Versioimisessa ei tarvinnut olla yksin. Esimerkiksi televisiojutun editoi joku muu, jolloin itse pystyi keskittymään radio- ja nettiversioon. Mikäli päivän aikana oli paljon erilaisia versioita tehtävänä, toisen toimittajan apu oli korvaamaton. Muutaman kerran tein kaikki muut versiot yksin, paitsi televisiojutun, jossa minulla oli editoija mukana. Oli haastavaa tehdä radiouutinen, radion pitkä päivittäisjuttu sekä nettiversio ja lisäksi televisiouutisen käsikirjoitus, jonka pohjalta editoija kokosi televisiouutisen. Piti kiinnittää huomio kaikkiin versioihin ja tehdä jokainen versio jokaisen lähetysvälineen omilla ehdoilla. Se on työlästä ja aikaa vievää hommaa. Versioimista pidetään arvossaan Oulun toimituksessa ja sitä pyritään hyödyntämään niin paljon kuin mahdollista.

(H6) ”Kyllä samasta aiheesta on tarpeen saada versio radioon, nettiin, televisioon ja myös sosiaaliseen mediaan. Kyllä se on ihan järjesteltyä ja suunniteltuakin että asioista versioidaan, aiheita ja uutisia versioidaan joka välineeseen.”

Se miten paljon juttuja ja uutisia pystytään versioimaan, liittyy suoraan toimituksen väen määrään. Ongelma on tiedossa ja siihen on kiinnitetty huomiota.

(H2) ”Nyt meillä pikkasen määrittää liikaa se, miten paljon meillä on väkeä töissä ja miten ehditään, että joskus hyvät jutut jää versioimatta kun yksinkertaisesti ei ole aikaa. Se on haaste, että saataisiin johdonmukaisemmaksi ja päämäärätietoisemmaksi se versiointi, että kun meillä on kuitenkin eri yleisöt eri medioiden ääressä. Me tehdään hyviä juttuja, että ne myös tavoittaisi mahdollisimman paljon ihmisiä.”

6.4 Internet

90-luvulla tietokoneiden myötä Internet saapui Suomeen. Internet on avannut uudenlaisen tavan toimittajille luoda sisältöä ja nykyään internet on lähetysvälineenä ja kanavana yhtä suuressa roolissa kuin radio ja televisio.

Yksittäisen journalistin tasolla muutos on myös huomattava: Internetistä on tullut osa jokaisen toimittajan työprosessia, ja eräitä toimittajia kutsutaan peräti "verkkotoimittajiksi" (Mäkinen 2004, 15). Internetin yhdistäminen sisältöpalveluihin jäi historiaan viimeistään vuonna 2002, kun laajakaistayhteydet alkoivat yleistyä. Merkittävänä median kilpailuasetelmaa muuttava internet perustuu tiedon uudenlaiseen liikkuvuuteen, joka perustuu tiedon digitaalisuuteen, tietokoneistumiseen, verkottumiseen. Internetissä ilmestyvän julkaisun potentiaalisena yleisönä pidetään periaatteessa (mutta vain periaatteessa) kaikkia Internetin käyttäjiä. Liikkuvuus synnyttää myös muita potentiaalisia uusia yleisöjä. Esimerkiksi alueelliset uutisvälineet ovat tietoverkossa periaatteessa tasavertaisessa kilpailuasetelmassa valtakunnallisten uutisvälineiden kanssa (Mäkinen 2004, 23- 24).

Internet ei ole aina ollut yhtä suuressa roolissa kuin nykypäivänä. Alkuaikoina internetti näytteli hyvin pientä osaa toimituksen arjessa.

(H2) ”Uutisten määrä on kasvanut ihan valtavasti. Silloin kun mä oon menny töihin kaupallisen median puolelle 90-luvun puolivälissä, silloin siellä oli semmonen STT:n ikkuna, toimituksessa oli yksi tietokone jonne tuli uutismateriaali ja sitä käytiin hakemassa. Netti näytteli hyvin pientä osaa ja tietoverkot ja tiedonhankinta oli ihan kokonaan erilaista, että kyllähän tiedonhankinta on mullistunut ihan täysin ja tiedon määrä. Sen (tiedonhankinnan) perusperiaatteet on pysynyt ihan samana, mutta kanavia on tullut lisää.”

Internetin myötä uutisten määrä on siis kasvanut. Uutisten paljous ja niiden heikko laatu internetissä ärsyttävät erästä Oulun toimittajaa. Toimittajan mielestä nopeuskilpailu internetissä on väsynyttä ja uutisia pitäisi hieman enemmän miettiä, ennen kuin ne julkaistaan internetissä.

(H4) ”Kyllähän tavallaan sellainen silpputieto, siihen ihmiset ovat varmasti todella kyl-lääntyneitä, että tietoahan tulee ihan helvetisti ja varmaan tosi paljon likaa yksilöntar-peisiin nykypäivänä. Se ei oo vaan sitä, että kun tulee tiedote niin me laitetaan se ulos. Siihen pitäisi ainakin hetki miettiä, että saataisiinko me se tieto niin, että se koskettaisi ja kiinnostaa jotaki. Ja sitten sen valtavan tietomäärän hallinta, niin kyllä siihen joku vielä tiukempi seula pitäisi olla. Perusuutisten suoltaminen, 100 juttua tunnissa on ihan väsynyttä, että pitäisi ymmärtää että se ei ole se, että tuupataan dataa ”jee oltiin ekkui-na” ja nopeimpia.”

Myös internetissä käytetään paljon niin sanottua ”klikkijournalismia”. Tämä tarkoittaa sitä, että keksitään mahdollisimman räväköitä otsikoita, jotka kiinnittävät lukijan huo-mion uutisvirrassa. Toimituksessa nähdään klikkausten perusteella, että mikä kiinnostaa lukijoita ja näitä pitäisi enemmän sitten tehdä, jotta saataisiin voittoa ja rahaa. Klikki-journalismista ei pidetä Ylen toimituksessa ja sitä pyritään välttämään viimeiseen saak-ka.

(H4) ”Voitais me niitä klikkejä hakea sillä että ”Muhoksen Sini kuristettiin vyöllä ja hirtettiin koivuun”, mutta eihän me semmoseen lähetä. Uutisointi on kauhean rikosvärit-tynyttä ja jaksetaan jauhaa jostaki Karoliina Kestistä. Me ollaan Ylessä vedetty sen (klikkijournalismin) suhteen tiukkaa linjaa ja mä oon sen takana sataprosenttisesti. En usko että ihan oikeasti ”katso tissit”- otsikot enää kovin kauan pure, kaikki on nähny jo ne.”

Vaikka Oulun toimituksessa vältetään klikkijournalismia ja sen kautta lukijoiden hou-kutteleamista nettisivuille, on syntynyt toisenlainen piilokulttuuri, jota uutispäälliköt ja tuottajat seuraavat omilla nettisivuillaan.

(H5) ”Uutistyöhön ja uutisjournalismiin netti on vaikuttanut myös sillä tavalla, että on tullut näitä tapoja seurata klikkauksia, niiden lukumäärää seurataan vaivattomasti ja niistä on tullut lähtemätön osa toimituksen piilokulttuuria. Tää on sillä tavalla piilokult-tuuria, että niitä seurataan tosiasiaassa paljon ja alinomaan niitä klikkauksia, mutta viralli-sesti sitä ei tunnusteta. Sitä ei virallisesti myönnetä, että tää on vaikuttanut, ei vaan sa-navalintoihin, vaan myös näkökulmien valintoihin ja nostanut näitä nopeita uutisproses-seja arvostusasteikoilla ylöspäin ja heikentänyt sitten pidempiä ja vaivalloisia ja resurs-seja vaativia journalistisia prosesseja. Seurauksena on käytännön valintatilanteissa, toi-

mitukset on taipuvaisia hieman raflaavampaan tapaan käsitellä aiheita. Päällikkö ja esimies portaassa yhä kitsaammin käytetään työaikaa ja resursseja näitten vähän hankalampien ja perattavien ja pitempiä työaikoja vaativien aiheiden käsittelyä ja tuotantoa.”

Eli Oulun toimituksessa ei harrasteta klikkijournalismia, mutta tuottajat ja uutispäälliköt kuitenkin seuraavat, mikä lukijoita kiinnostaa ja tämä vaikuttaa toimittajan mielestä uutisaiheiden näkökulmiin ja nostanut nopeiden uutisten suosiota toimituksessa.

Reddenin mukaan, internetin tuoma lähes rajaton tila tarkoittaa mahdollisuutta tuottaa yhä enemmän uutisia. Internet myös antaa mahdollisuuden päivittää uutisia jatkuvasti. Toisaalta lisääntyvä uutismäärä, mutta samalla tai pienemmällä toimituksella tuotettuna voi heikentää juttujen tasoa ja aiheuttaa lisääntyvää juttujen kierrätystä verkossa. Kriitikoiden mielestä journalistinen tiedonhankinta ja tiedon analyysi saa väistyä, kun toimittajan on tuotettava uutisesta useita versioita päivän mittaan, luettava pätkä radioon tai televisioon, ylläpidettävä blogia ja vastattava lukijoiden kommentteihin netissä (Helle 2010, 166).

Yleisessä keskustelussa journalismin laadusta internetissä on puhuttu paljon. On väitetty, että internet on syrjäyttänyt laadukkaampien juttujen tekemisen, koska nopeuskilpailu netissä on kova. Tämä on havaittu myös Oulun toimituksessa, että pahimpina päivinä, niin sanottu helppo nettiuutisoiminen on ohittanut vaikeiden aiheiden käsittelemisen ja uutisoimisen.

(H5) ”Parhaina aikoina kun ei ole pahasti lomiam eikä sairaslomia päällä niin silloin voidaan käyttää pikkuisen enemmän työaikaa, joku saa perkata omia aiheitaan, mutta sitten huonompina aikoina kun budjetti ei salli paikkaajien eikä sijaisten ottamista vahvistamaan toimitusta niin huonompina aikoina tääkin toimitus kykenee vain tähän nopeaan ja ikävään nettiutisjournalismiin. Se on prioriteetti ykkönen, se siinä säilyy viimeiseen asti hengissä ja nää pidemmät prosessit niistä ruvetaan tinkimään ensitilassa.”

Toimittajan mielestä internetin haittapuolet ja ongelmat näkyvät Oulun toimituksessa. Kun pitää tehdä paljon juttuja lyhyessä ajassa, se väistämättä vaikuttaa jotenkin uutisten laatuun. Varsinkin pidempien ja vaikeiden aiheiden uutisoiminen vähentyy.

6.5 Sosiaalinen media

Sosiaalisella mediallyä tarkoitetaan internetin uusia palveluita ja sovelluksia, joissa yhdistyy käyttäjien välinen kommunikaatio ja oma sisällöntuotanto (Jyväskylän yliopisto. Sosiaalinen media 2011). Sosiaalinen media on iso osa toimitusten ja toimittajien arkipäivää. Mielestäni sosiaalisen median tarkoitus media-alalla on luoda kontakti toimituksen ja lukijoiden välille. Esimerkiksi Oulun toimituksella on Facebookissa oma ryhmä, jota voi käydä tykkäämässä. Tätä ryhmää päivittää yleensä tuottaja. Sivuille ilmestyy päivittäin uutisaiheita ja linkkejä Oulun toimituksen omille nettisivuille. Myös tuottajan aktiivisuudesta riippuen Facebookissa viritellään keskustelua jostakin aiheesta. Käyttäjät kommentoivat ja käyvät tykkäämässä uutisaiheita. Toimituksen omilla nettisivuilla on myös mahdollisuus kommentoida juttuja. Lisäksi toimittaja voi hyödyntää Facebookia juttuideoiden tai haastateltavien etsimisessä. Enää toimittajan ei välttämättä tarvitse ainoastaan tehdä kadulla havaintoja, vaan toimittajien silmät seuraavat sekä sosiaalista mediaa.

Komentointi mahdollisuus Facebookissa tai toimituksen nettisivuilla on lisännyt toimituksen ja kansalaisen vuorovaikutusta entisestään. Kommentointi mahdollisuus on avannut myös lukijoiden kritiikin esittäminen mediajulkaisijaa kohtaan. Esimerkiksi Oulun toimituksessa tehdystä jutusta, joka koski lestadiolaisten ”hoitokokouksia” keräsi 41 kommenttia, joissa eräs kommentoija kritisoi toimiston luotettavuutta, mistä tämä uutinen on huomattu ja millä tutkimustuloksilla lestadiolaisten hoitokokoukset ovat tulleet takaisin. Vaikka lukijoiden ja toimituksen vuorovaikutus on lisääntynyt, se ei kuitenkaan aina palvele tarkoituksenmukaisesti.

(H5) ”On kuviteltu että siitä (sosiaalisesta mediasta) syntyisi uusi vuorovaikutus kirjoittajan, toimituksen ja yleisön välille, mutta se näyttää menevän Suomessa pilalle. Elikkä on tullut lynkkaus mieliala tuonne sosiaalisen mediaan ja sinne palaute puolelle, millä tavalla suuri yleisö näyttää lähestyvän toimitusta ja enpä usko että se ainakaan toimittajia tai tekijöitä palkitsee. Maikkarin uutistoimituksen vetäjä lopetti juuri kolumnien pitämisen tästä syystä, hän ei enää jaksanut lukea tätä sosiaalisen median kasvotonta julkmaa lynkkaus palautetta, mikä liittyy niihin uutisaiheisiin, uutisten toimijoihin ja tietenkin hänen valintoihin toimittajana ja kolumnistina.”

Journalismi on muuttunut salamannopeaksi ja sarjalliseksi massatuotannoksi. Journalismin haastaja tulevaisuudessa Quandt näkee itsenäiset bloggaajat, podcasterit ja kansalaisten ylläpitämät verkkosivustot. Niiden sisältöjä lainataan jo nyt useimmissa massamedioissa ja niissä tarkastellaan kriittisesti journalismia (Helle 2010, 165). Boczkowsky kertoo, että internetin ja blogien aikakaudella herää kysymys siitä, mitä on journalismi ja kuka on journalisti. Uutiset verkossa muuttuvat journalistisista monologeista yhä enemmän dialogeiksi, moniääniseksi ja mikropaikalliseksi käyttäjien tuottamaksi sisällöksi (Helle 2010, 99).

Myös Fenton on kirjoittanut samaa. Internet mahdollistaa sisällön moniäänisyyden ja uutisen tuotannon hajaantumisen toimituksen ulkopuolelle. Lukijoiden, vapaaehtoisjärjestöjen tai paikallisten yhdistysten mahdollisuus tuottaa itse sisältöjä ja muodostaa omia verkkoyhteisöjä tiedon hankkimiseksi, välittämiseksi ja arvioimiseksi on lisääntynyt. Se puolestaan uhkaa ammattijournalistisen statusta tiedonvälittäjänä ja suodattajina ja heidän ammatillisen identiteettinsä perinteistä pohjaa (Helle 2010, 166). Internetistä on povattu jo pidemmän aikaa perinteisen median ja journalismin haastajaa. 2000-luvulla varsinkin blogien on sanottu mullistavan tai jopa syrjäyttävän perinteisen journalismin (Väliaverron 2009, 8).

Vaikkakin Väliaverron, Quandt, Boczkowsky ja Fenton ovat tätä mieltä, ei Oulun toimituksessa uskota, että yksittäiset bloggaajat tai verkkoyhteisöt korvaisivat toimittajien työn.

(H4) ”Puhutaan paljon että ihmiset naamakirjassa suoraan hoksauttelee toisiaan ja suodattavat kaiken sen materiaalin, se ei mun mielestä vaan korvaa tätä toimittajan perustyötä. Tietyt tyypit voi seurata jotain aihetta tarkasti ja raportoida asiaa eteenpäin mutta, jostakin nämä tyypit tiedon saa.”

Mielestäni blogit eivät tule haastamaan toimittajien työtä. Nykyinen käytäntö uutisoinnissa on se, että pyritään antamaan mahdollisimman puolueeton tieto lukijoille. Ylellä minulle painotettiin sitä, että meidän pitää tarjota tieto, josta katsoja tai kuuntelija voi itse kehittää omat mielipiteensä, sillä toimittajat eivät tarjoile valmiita mielipiteitä. Tästä johtuen mielestäni blogit ja bloggaajat voivat täydentää toimittajien tekemää työtä. Blogeissa voi esittää omia mielipiteitään, jotka usein pohjautuvat uutisiin, jonka bloggaaja on lukenut ja kenties vielä linkittänyt omille sivuilleen.

7 TULEVAISUUS

Journalismi on ollut monta kertaa ”murroksessa” tai ”kriisissä” jo monta kertaa historiansa aikana. Se on kuitenkin osoittautunut harvinaisen sitkeäksi instituutioksi ja käytännöksi. Vaikka journalismin yksi perustehtävistä on tuoda eteemme jatkuvasti uutta, siis uutisia, itse journalismin käytännöt ovat samaan aikaan luottaneet vanhoihin ja hyväksi koettuihin muotoihin ja tapoihin. Tätä on perusteltu myös journalismin yleisön, eli lukijoiden, kuuntelijoiden ja katselijoiden, konservatiivisilla tottumuksilla (Verronen 2009, 7).

Oma henkilökohtainen asenne journalismin tulevaisuuteen on positiivinen. En usko että erilaiset verkkoyhteisöt sekä bloggaajat tulevat syrjäyttämään toimittajien tekemää työtä, pikemminkin täydentämään sitä. Tarkoitan tällä sitä, että ainakin Oulun toimituksessa uutiset pyritään tekemään uutisia mahdollisimman puolueettomasti ja toimittaja ei saa tuoda esille niissä omia mielipiteitään. Lisäksi uutisia ei ehditä taustoittamaan niin hyvin kuin ehkä blogeissa voi. Blogeissa voi ja saa tuoda esimerkiksi uutisen rinnalle omia havaintojaan sekä kokemuksia asiasta. Mielestäni ihmisten jakamat kokemukset uutisten rinnalla syventävät aiheita ja ovat mielenkiintoista luettavaa.

Uskon myös, että niin kaupallisella kuin julkisella puolella, toimittajien ei tarvitse yksin pusertaa uutisaiheiden ja erilaisten verisoiden kanssa. Aikaisemmin kauhukuvani toimittajan arjesta oli se, että toimittaja joutui tekemään kaiken yksin aikataulujen puserruksessa. Työharjoitteluni aikana minulle osoittautui, että yksintyöskentelemisen ongelmat on havaittu ja työskentelyrutiinissa ollaan palautumassa enemmän parityöskentelyyn. Huomasin itsekin työharjoitteluni aikana, että parityöskentelyssä voi keskittyä itse paljon paremmin eri versioiden ja kokonaisuuden hallintaan. Kun täytyi samasta aiheesta tehdä televisiojuttu, radioon pitkä 5-6 minuutin juttu, radioon vielä uutisjuttu ja nettiin oma versio, oli helpottavaa, että tein editoijalle käsikirjoituksen televisiojutun rakenteesta, jolloin itse pystyi keskittymään muihin versioihin.

Kaiken muutos- ja kriisipuheen keskellä on tärkeä muistaa, että journalismi käytäntönä on muuttunut historiansa aikana varsin vähän. Sen raaka-aine, uutisaiheet, ovat osoittautuneet alati uusiutuvaksi luonnonvaraksi. Se miten tuota raaka-ainetta halutaan jalostaa ja kuka tästä työstä maksaa, onkin jo vaikeampi kysymys (Verronen 2009, 31).

Oulun toimituksen työntekijä uskoo, että tulevaisuudessa ollaan palautumassa uutispäällikkö vetoisesta työskentelymallista takaisin tiimityöskentelyyn.

(H5) ”Keskittämisen tiellä ei oo enää monta askelta mahdollista ottaa. Seuraava vaihe tulee olemaan taas heilurin omaisesti paluuta tähän tiimityöskentelyyn. Mä ennustan, että ihan lähivuosina huomataan, että tää keskitetty malli, sen avulla on pystytty tekemään isoja säästöjä ja organisaatio muutoksia. Seuraava vaihe on taas paluu tämmöseen matalampaan epähierarkiseen tiimityöskentelymalliin. Tää on minun ennuste mutta näin isot organisaatiot toimii, ne heiluu näitten kahden ääripään välillä ja suunta on kohta vaihtumassa.”

Mielipiteeni ja havainnoinnit koskevat nyt julkisen palvelun, Ylellä saadusta kokemuksesta, mutta uskon, että kaupallisellakaan puolella ei voida loputtomiin vain tehostaa toimintaa kaatamalla yhden toimittajan niskaan enemmän töitä. Loppujen lopuksi se tulee näkymään toimittajan väsymyksenä joka taas heikentää kriittisyyttä eikä kiireen keskellä toimittaja ehdi paneutumaan uutisaiheeseensa.

8 POHDINTA

Yhteenvedona voin tiivistää, että suurin muutos toimittajan työtavoissa on digitalisoituminen. Digitalisoituminen on johtanut helpommin hallittaviin editointilaitteisiin sekä tallennusvälineisiin. Helppokäyttöisten laitteiden takia toimittaja voi yksin tehdä jutun alusta loppuun asti itse ja versioda juttuja eri lähetysvälineisiin. Yksin tekeminen on tuonut mukanaan ongelman siitä, että toimittajat tekevät paljon yksin töitä. Oulun toimituksessa yksintyöskentelyn aikakausi oli muutama vuosi taaksepäin, mutta siihen tuli muutos, kun toimituksen maakuntapäällikkö vaihtui vuoden 2010 alussa. Tästä seurasi paluu parityöskentelyyn.

Yllättävin huomioni tutkimuksessa on se, miten toimittajat suhtautuvat sosiaaliseen mediaan ja internetiin. Internetin tuoma muutos toimittajan työskentelyssä on jäänyt hyödyntämättä, koska internetiin ei nykyisin panosteta, ja uutisten sisältö internetissä on hajanainen. Sosiaalisen median tarkoitus on luoda kontaktia lukijoihin, mutta toimittajien mielestä tämä tarkoitus ei ole toteutunut. Eräs toimittaja on luonnehtinut sosiaalista mediaa ”lynkkaysmediaksi”. Tämä kommentti on mielestäni mielenkiintoinen ja voisi tutkia lisää, onko sosiaalisen median käyttötarkoitus toteutunut vai murentunut? Lisäksi eräs toimittaja ei ollut ollenkaan kiinnostunut sosiaalisesta mediasta ja luonnehti, että sinne kokoontuvat kaikki ”näsäviisaat”. Haastateltavan mukaan internetissä on myös syntynyt piilokulttuuri. Tuottajat ja uutispäälliköt seuraavat nettisivuilla olevia klikkausmääriä, mikä uutinen on kiinnostanut eniten lukijoita. Tämä on johtanut erään toimittajan mielestä internetissä olevien juttujen näkökulmien valintoihin. Tästä on myös seurannut pidempien juttuprosessien vähentymistä ja nopeiden netti uutisten suosion nousua.

Absoluuttista ja oikeaa ratkaisua minulla ei ole antaa, mutta jos kiinnitetään huomiota esimerkiksi sosiaaliseen mediaan, siellä voisi heittäytyä entistä persoonallisemmaksi. Mikäli aikaa riittää, sosiaalisessa mediassa voisi kehittää keskustelua ja pitää sivustoa mahdollisimman elävänä. Elävyyttä voisi tuoda esimerkiksi lisäämällä kuvia joistakin tapahtumista, jossa toimitus on ollut mukana.

Versioinnista eräs toimittaja totesi, että sitä määrittää liikaa väenmäärä, toimittajilla ei ole aina aikaa versioda juttuja ja tavoittaa sitä kautta erilaisia katsojia ja lukijoita. Lisäksi versioinnin on katsottu vievän paljon aikaa ja tuovan osaltaan kiirettä. Siihen pitää

toimittajan osata vaatia aikaa. Erään toimittajan mielestä myös versioinnissa pitää muistaa, että kaikki välineet (radio, televisio, netti) ovat yhtä arvokkaita. Versioinnin ongelma on siis nykyisin, ettei aina ole tekijöitä versioimaan. Kuten eräs toimittaja totesikin, voisi ratkaisu olla siinä, että versiointia toteutettaisiin yhä johdonmukaisemmin ja päämäärätietoisemmin. Mikäli versioimista ei pystytä tekemään, niin sitten pitää palkata lisää työntekijöitä. Työntekijöiden palkkaaminen on kuitenkin aina toimituksen resursseista kiinni.

Tutkimustuloksiani ei voi yleistää, sillä oma kokemukseni ja tietoni pohjautuu ei-kaupalliseen radioon. Lisäksi kokemukseni rajoittuu Oulun toimitukseen, Ylen maakuntaradioissa on varmasti eroja. Toisaalta uskon, ettei Suomessa ole toimitusta, joka ei olisi siirtynyt toimittajan työhön muutoksia tuoneeseen digitaaliseen toimitusjärjestelmään.

Tutkimuksessa onnistuin tavoitteessani, sillä halusin tutkimalla lisätä tietoisuutta toimittajien työtapojen muutoksista ja löytää nykyisiä ongelmakohtia. Lisäksi tutkimuksessani löysin ristiriitatilanteita toimituksen sisällä esimerkiksi versioimisesta. Ongelmien ratkaisut ovat hankalia ja jokaisella on omat ratkaisunsa ongelmiin. Mielenkiintoinen jatkotutkimus voisi koskea sosiaalista mediaa. Onko sosiaalisen median käyttötarkoitus murentunut toimituksen ja lukijoiden välillä?

LÄHTEET

AINEISTOLÄHTEET

- Hannukainen, Heidi 2011. Harjoittelupäiväkirja.
 Juopperi, Hanna 2011. Tuottaja. Yleisradio Oy, Oulu. Haastattelu, 22.8.2011.
 Jussila, Elisa 2011. Uutispäällikkö. Yleisradio Oy, Oulu. Haastattelu, 26.8.2011.
 Karjalainen, Hannu 2011. Mediatoimittaja. Yleisradio Oy, Oulu. Haastattelu, 18.8.2011.
 Lähteenmäki, Reijo 2011. Toimittaja. Yleisradio Oy, Oulu. Haastattelu, 22.8.2011.
 Ukkonen, Risto 2011. Uutispäällikkö. Yleisradio Oy, Oulu. Haastattelu, 31.8.2011.
 Veräjänkorva, Arto 2011. Toimittaja. Yleisradio Oy, Oulu. Haastattelu, 29.8.2011.

TEORIALÄHTEET

Alm, Ari 1993. Radion toimintatapa murroksessa. Kehittävä työntutkimus ohjelmatyön ja –toiminnan uudistamisen työvälineenä. Oy Yleisradio Ab, Helsinki

Helle, Merja 2010. Toimitustyö muutoksessa. Toiminnan teoria ja mediakonseptin käsite tutkimuksen ja kehittämisen kehyksenä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampereen yliopistopaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 2001 Yliopistopaino, Helsinki

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna.

Jussila, Elisa 2002. Monimediadeski toimintaympäristönä. Yleisradion Oulu Radion ja Pohjois-Suomen tv-uutisten työntekijöiden näkemykset monimediadeskistä ja sen aiheuttamista muutoksista. Puheviestinnän pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. Luettu ja tallennettu 21.9.2011.

<<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11232/ejussi.pdf?sequence=1>>

Jyväskylän yliopisto. Sosiaalinen media 2011. Luettu ja tallennettu 4.10.2011.

<<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media>>

Jyväskylän yliopisto. Tutkimusstrategiat. Etnografinen tutkimus. Luettu ja tallennettu 4.10.2011.

<<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/etnografinen-tutkimus>>

KvaliMOTV 2011. Luettu ja tallennettu 6.10.2011.

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html>

Muutoslaboratorio. Kehittävän työtutkimuksen käsitteet. 2011. Luettu ja tallennettu 4.10.2011

<<http://www.muutoslaboratorio.fi/content.php?document=149>>

Mäkinen, Harri 2004. Kymmenen vuotta uusinta mediaa. Uusmediajournalismin käsitteily ja uusmediaan kohdistuneet asenteet Suomen Lehdissä ja Journalistissa 1994-2003. Tiedotusopin pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto, Tampere. Luettu 20.9.2011

<<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00364.pdf>>

Tampereen yliopisto. Hypermedian opetus 2011. Luettu ja tallennettu 10.10.2011.
<<http://hlab.ee.tut.fi/hmopetus/vpsist-oppimateriaali/1-verkkopalvelu/1-1-viestinnan-digitalisoituminen>>

Väliverronen, Esa 2009. Journalismi murroksessa. Hakapaino, Helsinki.

YLE alueet 2011. Luettu ja tallennettu 26.9.2011.
http://avoinyyle.fi/www/fi/avoin_Yle/alueet.php

YLE yhtiönä 2011. Luettu ja tallennettu 2.8.2011. <<http://avoinyyle.fi/www/fi/>>

- Milloin tulit Oulun toimitukseen töihin?
- Miten toimintatavat toimittajalla on muuttunut mielestäsi?
- Miten paljon eri versioita jutusta tehdään keskimäärin?
- Kuinka paljon yksi toimittaja tekee kaikki versiot?
- Onko taakkaa jaettu enemmän toisille?
- Miten sosiaalinen media ja internetti on vaikuttanut toimittajan työkuvaan?
- Miten hyvin mielestäsi kaikkia eri välineitä hyödynnetään täällä? Voisiko enemmän esimerkiksi versioda?
- Ehtivätkö toimittajat keskittyä versiointiin?
- Miten hyvin mielestäsi toimittajat jaksavat? Tekevätkö toimittajat paljon töitä yksin?
- Onko työstä tullut hektisempää? Miksi?
- Mihin uskot toimittajan työkuvan muuttuvan?
- Pitäisikö tehdä tarvittavia muutoksia? Minkälaisia?
- Onko jokin vaikuttanut erityisesti sisällön tuottamiseen?